

Pernilla Hagbert och Mikael Malmaeus 14 november 2019

Egentligen går nog inte Mikael och Pernillas draging att ge rättvisa, speglat genom en åhörarens röst. Slutrapporten som går att hitta via <http://www.bortombnptillvaxt.se/> och är både lättläst och bra illustrerad. En kortversion av rapporten på 6 sidor (finns också under länken ovan) har en inledning som är värd att citera eftersom den inte bara sammanfattar projektets syfte utan också väl beskriver det vi diskuterat ingående i Omställning Gävle, nämligen detta med behovet av en ny berättelse.

Citat:

En annan berättelse

Ett framtida hållbart samhälle som inte bygger på ekonomisk tillväxt – hur skulle det se ut?

Samhället står inför en omvandling av historiska mått för att närma oss ett säkert och rättvist handlingsutrymme inom planetens gränser.

I ekonomiska och politiska diskussioner tas ekonomisk tillväxt ofta som en utgångspunkt och en förutsättning för en hållbar samhällsutveckling. Samtidigt kan förväntningarna på tillväxt utgöra ett hot mot en hållbar samhällsbyggnad om tillväxten avtar, vilket prognoser visar är sannolikt. Därför är det viktigt att planera för alternativa scenarier, där sociala och ekologiskt hållbarhetsmål snarare än fortsatt tillväxt är fokus.

Forskningsprogrammet /.../ har undersökt förutsättningarna för att planera för en hållbar framtid bortom BNP-tillväxt. Fyra scenarier för Sverige 2050 har tagits fram som målar upp bilder av framtida samhällen som inte behöver bygga på nuvarande ekonomiska logik. Scenarierna fungerar som ett verktyg för diskussion och utmanar tankar om vad som är möjligt och vilka förändringar som kan och bör genomföras-

Slut Citat

Mikael Malmaeus, som är ekonom, inledde seminariet och gav oss en bakgrund och grund på vilken projektet vilar.

Mikael inleder med ett resonemang kring två grundtankar för samhällsomvandling. Dels "Efficiency" - effektivisering dels "Sufficiency"- tillräcklighet.

Effektivisering innebär att vi gör som vi alltid gjort, men effektivare – här finns åtgärder som flygskatt, cirkulär ekonomi, teknikutveckling utan andra åtgärder. Ett sätt att förändra, som enligt Mikael och Pernilla, inte kommer att hjälpa oss.

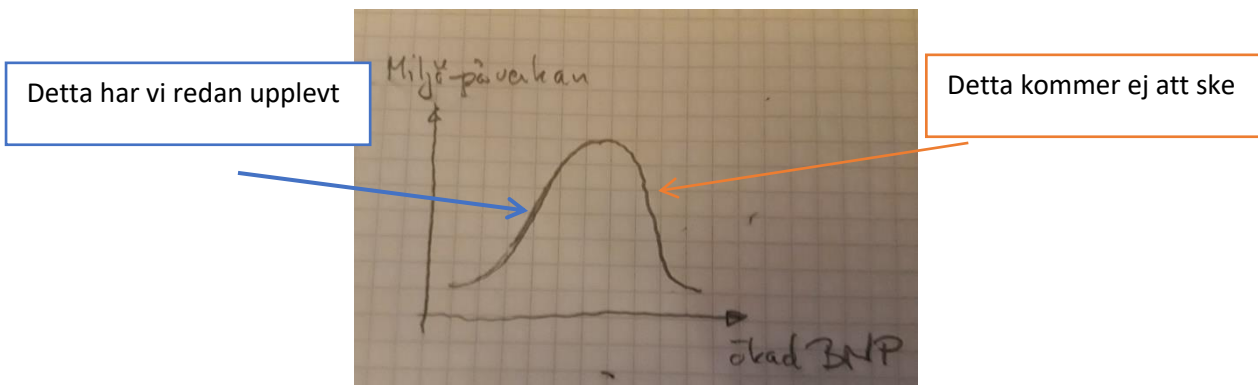
Tillräcklighet handlar å andra sidan om att välja faktiska begränsningar som minskar miljöpåverkan. Istället för Flygskatt i hopp om att det skall minska flygandet, så innebär detta konkreta åtgärder som direkt minskar flygandet.

Effektiviseringstanken är svår att avstå från. Vi vill vara kvar där, det är bekvämt och vi kan alltid skylla på någon annan. Dessutom går det här att fortsatt tjäna pengar och kanske framförallt vinna röster! Den som säger att allt kommer att fixa sig, du behöver inte ändra ditt beteende, vinner lätt.

I FN:s klimatmål nr 8 står det att omställningen skall ske med fortsatt tillväxt – Economic Growth. Mikael kan inte se detta som annat än en total klimatförnekelse med tanke på den exponentiella tillväxt som syns i alla de områden som påverkar och påverkas av klimatförändringen, även Mikael visar de "hockey-kurvor" som Sverker Sörlin refererat till tidigare på eftermiddagen.

En mytisk uppfattning handlar om att en ökad BNP till slut, efter ett tänkt maximum av miljöpåverkan leder till en sjunkande miljöbelastning. BNP introducerades på 30-talet och med den s.k. Kutznets-kurvan ville man visa att ett växande BNP skulle göra att vår ekonomiska tillväxt till slut löser våra (miljö)-problem.

Simon Kutznes kurva

Eftersom BNP inte är det mått på framgång, som det utgörs sig för att vara, så finns det inte heller någon koppling mellan BNP och önskad samhällsutveckling. BNP är ett aktivitetsmått, inte ett välfärdsått, det är ett mått på hur fort hjulen snurrar inte åt vilket håll.

I Effektiviseringen finns också en idé om att ekonomiskt frikoppla sig från miljöpåverkan, något som inte gått att se hittills. Effektiviseringen innebär, kopplat till ekonomisk tillväxt, istället att vi frigör resurser som vi bara använder på annat sätt.

Men det innebär inte att teknisk utveckling är av ondo, tekniks utveckling har i sig ingen BNP-påverkan, det är istället konsumtionen som styr BNP. D.v.s. vi kan fortsätta att utveckla vårt samhälle utan att öka BNP.

Mikael kommer tillbaka till hur vi låser in oss i vår historia. Vi har sett en ekonomisk tillväxt i 200 år och brist på tillväxt har endast observerats som en kris. Här kommer detta med en ny berättelse in igen. Vi måste arbeta med våra förväntningar, hur vi kan skapa andra bilder av vad förändringar kan leda till.

Nu tar Pernilla Hagbert över för att redogöra för de 4 olika scenarierna projektet tagit fram.

Pernilla är Arkitekt som i sin forskning engagerat sig i samhällsutveckling. Inledningsvis konstaterar hon att i Sverige kan man få statliga forskningsmedel till projekt som faktiskt kritiserar samhället, något som inte gäller i hela vår värld.

I projektet svävar två frågor: Vad kan vi göra? och Hur gör vi om det inte blir tillväxt?

Dessutom frågan: vi behöver nya sätt att tänka för att nå målen, vilka hinder för detta tanke-skifte? Intressant för oss i Omställning Gävles ekonomigrupp blev att projektet utgår från den s.k. Donut modell från Kate Raworths bok, samma bok som är grunden för vår economicirkel. Raworth har också varit en referensperson i projektet.

För att länka samman planetära gränser med ett socialt rättviseperspektiv föreslår den brittiska ekonomen Kate Raworth (2012) vad hon kallar en "donut-ekonomi". Denna munk-modell kan ses som ett utrymme inom vilket vi kan skapa en hållbar framtid och illustrerar handlingsutrymmet för mänskligheten mellan den sociala grund vi vill garantera och det ekologiska tak vi inte vill överskrida.

Bild ur slutrapporten från projektet; Donut-modellen

Det inre vita fältet i denna donut symboliserar den nedre gränsen för ett gott liv, Bortom figurens gräns så har vi passerat vad planeten tål. Själva donuten är det utrymme inom vilket vi kan agera – ett säkert och rättvist utrymme för mänskligheten.

Fyra faktorer har sedan använts i projektet för att hitta de 4 scenarierna.

1. Klimat
2. Markanvändning
3. Resurser och välfärd
4. Makt och inflytande

De två första relaterar till planetens gränser och de två senare till vårt liv i samhället vi skapar. Två ingångsvärden i analysen utgår från att varje svensk högst får orsaka ett totalt

CO₂-utsläpp på 0,82 ton per person och år och att vårt "behov av jordklot" måste sänkas från dagens 4 till 1,26.

Fyra scenarier har arbetats fram, dessa är inte något där vi varken kan eller ska välja ett, utan är just verktyg för att hjälpa oss tänka bortom BNP-tillväxt. Väsentligt för att förstå scenarierna är att de alla utgår från:

- Inga fossila bränslen
- Drastiskt minskat flygande
- Minskad köttkonsumtion
- Minskad byggande/minder bostadsytor
- Förändrade värderingar

Det skulle inte göra rättvisa om jag här försökte beskriva de fyra scenarierna ingående, läs istället först kortversionen av rapporten och sedan själva rapporten, båda lättillgängliga. Det får bli en kortversion i rubrikform.

Kollaborativ ekonomi – samverkansökonomi

- Radikal demokratisering
- Ägandet är kollektivt
- Produktionen av varor sker kooperativt
- Arbete på distans
- Mindre samhällen förbundna med kollektivtrafik
- CIVILSAMHÄLLET STARKT

Lokal självförsörjning

- Lokal självförsörjning – konsumtionen anpassad till detta
- Tillräcklighetsbegreppet centralt
- Lokal delaktighet
- Stora regionala variationer
- Nedskalning

Automatisering för livskvalitet

- Teknikutveckling mot det automatiserade samhället, internet of things
- Kompakt boende
- Robotisering
- Liten tid spenderas på lönearbete

Cirkulär ekonomi i välfärdsstaten

- Avfallet är så gott som avskaffat
- Vi utför fler tjänster än åt varandra istället för individuell konsumtion
- Utvecklad centralisering och logistik
- Tjänster istället för prylar (Tjänsten *ljus* istället för produkten *lampor*)

Detta är en mycket summarisk sammanställning och täcker inte på något vis in innehållet i varje scenario. Tanken är som sagt inte heller att ett av dessa scenarier skall genomföras, scenarierna är inte heller ömsesidigt uteslutande. De är tänkta som verktyg för att kunna tänka annorlunda. Som kuriosa kan nämnas att när scenarierna diskuterades på de fyra regioner som används som referenser i arbetet så trodde inte Skåne att Norrbotten skulle kunde vara självförsörjande, till skillnad från den egna regionen och i Tornedalen trodde man precis tvärt om.

Publik: 64

Foto: Anders Lindborg

Text: Björn Marklund

Anders Wijkman 4 december 2019

Publik: 64

Foto: Anders Lindborg

Text: Björn Marklund